"इतिहासको त्रुटीले औल्याइदिएको मगर युवाहरूको दायित्व"

- राम बहादुर थापा मगर
खाँबु ३ उदयपुर (हाल काठमाडौं)

यो रमणीय नेपाली गोलार्द्धको मेची नदीदेखि महाकाली नदी सम्मको भू-भागमा फैलिएर बसोबास गर्दै आएका यो देशका आदिवासी मगरहरूले स्वदेशका कुना कन्दरामा लालीगुराँसका फूल झैं अनि त्यो स्वच्छ आकाशको रंगजस्तो निलो रगत र पसीनाहरू यस धरतीमा अर्थात नेपालको भूमिमा मात्र हैन विदेशमा गएर बीरता र बहादुरी कमाउदा पनि बगाएका छन् जुन कुरा इतिहाँसले स-प्रमाण सहित पुष्टि गरेको छ तर तिनै जातिहरू उपेक्षित भएर बस्न बाध्य भएको स्थितिलाई हेर्दा जुनसुकै मगर जातिलाई पनि नशा-नशामा खुन सञ्चार भएको भान हुन्छ अनि अपहेलनाको बदलालिन ति राईफल चलाउने हातहरू सलबलाई रहेका छन् जस्तो मलाई लागेको छ । मगर जाति वास्तवमा ज्यादै नै सिधा प्रवृत्तिको हुन्छ यो कुरा ध्रुव सत्य हो । यो जातिको यस्तै सोझो प्रवृतिलाई देखेर नेपालीमा एउटा उखान पनि छ । "भैंसीले लात हान्दैन, मगरले ढाँट्न जान्दैन ।" वास्तवमा यो उखानको पुष्टि गर्ने चरित्र मगर जातिमा अझैपनि कायम नै छ । यसरी ढाँट्न नजान्ने मानिसहरू आजको जमानामा मात्रै हैन हिजोको जमानामा पनि लाटै हुन्थे भन्ने कुरा लिग लिग कोटमा राजा छान्ने प्रकृयाले पुष्टि गरेको छ । हो ढाँट्नु हुँदैन, म अझैपनि आफै पनि यस कुरामा सहमत छु किनकि ढाँट्नु भनेको धार्मिक दृष्टिले पाप र कानूनी दृष्टिले अपराध हो तर नढाँट्नु र सोझो हुनुको अर्थ अपहेलित र तिरस्कृत भएर बाँच्नु हैन आफ्नो काँधमा शत्रुलाई टेकाउनु हैन यो बुद्धि र विवेकले मात्र नभएर आजको २१ औं शताब्दीले देखाएको नयाँ बाटो हो । यिनै जातिहरूले नूनको सोझो गर्नलाई विदेशी मित्रहरूलाई अनजानमा मारे केबल अर्काको अधिनमा रहेर अनि आफै पनि मरे छोराको टोपी झिकिदिएर, श्रीमतीको सिन्दुर पुछिदिएर अनि आमाको कोखलाई रित्तो बनाएर । बहादुर त थिए मगरहरू तर बहादुरीतालाई यसरी अनावश्यक ठाउँमा प्रयोग गरे यो देशका शासकहरूले । यसरी बहादुर हुनुको कुनै औचित्य थिएन न मूल्याङ्कन नै । कवि भूपी शेरचनले भनेकाछन् "हामी बुदद्धु छौं त्यसैले बहादुरी भयौं, हामी बहादुरी भएकोले नै बुद्धु छौं वास्तवमा यो उक्तिलाई हाम्रा पुर्खाहरूले अनजानमा नै पुष्टि गर्नु पर्‍यो । हाम्रो पुर्खाहरूले नेपालको नालापानीको युद्धमा मात्र हैन विदेशको फोकल्याण्ड र वर्माको थाइल्याण्ड अनि मलायाको जंगलहरूमा प्रशस्तै नै वीरता र बहादुरी देखाएर वीरगति प्राप्त गरे । यदि त्यो विदेशमा गएर वीरता देखाउनुको सट्टा यहाँका शासकहरूलाई त्यो राइफल, बन्दुक अनि खुकुरी तेर्स्याएर आफ्नो प्रभुत्व जमाएका भए पक्कै पनि आज मगरहरूले यस्तो तिरस्कृत संस्कारलाई फाल्न जुर्मुराउनु पर्ने अवस्था सिर्जना हुने थिएन र आजको दुषित वातावरणमा रूमल्लीनु पर्ने थिएन यो इतिहासको ठूलो त्रुटी हो । इतिहासलाई साक्षि वकायर हामी के भन्न सक्दछौं भने हाम्रा ति वीर पूर्खाहरूले त्यो युद्धका विभिषिकामा केबल आफ्नो मात्र स्वार्थले होमिनु परेको चाही अवश्य हैन किनभने जब जब यहाँका शासकहरूले मातृभूमीलाई नै बलात्कार गरेर हिंड्न थाले तब ति बहादुरी सपुतहरूले राइफल बोकेर अन्धभक्त बनेर विदेश लाग्नु परेको हो अनि तत्कालिन राजनैतिक कारणले त्यस्तो बन्न बाध्य तुल्याएको हो । यो विचित्रमय इतिहासभित्र रूमल्लिदा काली र गण्डकीमा बग्ने पानीहरू हामीलाई हाम्रै पूर्खाहरू अम्मर सिंह थापा मगर र भिमसेन थापा मगरको रगत बगेझै लाग्छ आजको यो प्रजातन्त्र भन्ने चरी उही लखन थापा मगरका साहदातबाट कोरलिएर आज यहाँ नाचे जस्तो लाग्छ, अनि आजको यो विशाल नेपाल उही वीर शहिद र अमर विभूतिहरूको रगत र मासुबाट निर्माण भएजस्तो लाग्छ । यतिमात्र हैन शासन पद्धतीको करतूत र छल प्रपञ्चबाटै ति विदेशी घना जंगलहरूमा हाम्रा पूर्खाहरूको रगतको फाल्साहरू आजपनि कतै सुकेर टाटा बनि राखेका होलान्, गोलीका पर्राहरूले निशानी लगाएका ति मृत शरिरका मूढाहरू यत्र तत्र छरीरहेका होलान अनि त्यसैगरी तन विनाका वायूरूपी मनहरू मातृभूमीको र हामी सन्तानको सम्झना र मायाँमा रौद्र शंखघोषले वेदनाको सुस्केरा घोषित भईरहेको होला । अतितलाई स्मरण गरेर अरु के भनौं हामी जीउँदै टुहुरो बन्न बाध्य छौं हाम्रा आमाहरू विधुवा बनेका छन्, भाउजुहरूको सिन्दुर पुछिएको छ कलिलो यौवन अवस्था मै हाम्रो दिदीहरूको चुरा फुटेको छ, देशभित्र मात्रै हैन विदेशमा बसेर पनि हामीले टोपी फूकालेका छौं, बुबा, दाजु, भिनाजु, मामा जस्ता साइनोहरूलाई गु[illegible]का छौं समग्रमा भन्ने हो भने वीरता र वहादुरी देखाए बापत नै होला हामी नामर्द र लाटो सावित भएका छौं, निरीह र टु[illegible] भएका छौं । तर हामी त्यस्ता चुनौतीलाई पन्छाएर छातीमाथि हात राखेर संझिरहेका छौं हाम्रो त्यो अदम्य साहस यहाँ सधैं दमित भएर बस्नेवाला छैन ।

हामीलाई मुटुको व्यथाले सताइरहेको छ ओठका पर्राहरू उठेको छ कता कता त्यो चीर निन्द्राले पनि छोड्दै गएको छ [illegible] विजय हाम्रै हो, विजय सत्यको पक्षमा हुन्छ, यो अटल र अमर हुन्छ । आजको यो कहाली लाग्दो पृष्ठभूमीमा मुटुको व्यथा बढ्नु कुनै अनौठो विषय हामीलाई लाग्दैन किनकि हामी बीरता र वहादुरीको अनि पुरूषार्थको पूजा भएको देख्न चाहान्छौं, सम्मानित भएको देख्न चाहान्छौं तर आजसम्म यहाँ त्यस्तो भएको कहाँ छ र ? भिमसेन थापा मगरले भिरेको तरवार बीरताको प्रतीक हो त्यो इतिहासको पानामा मात्र हैन कामीको आह्रनमा पनि सधैं साँद लगाएर चम्काइएको हुनुपर्छ यो युगौं युग शुरक्षित संग्राहलयमा रहनु पर्छ त्यै पनि आज सम्म त्यो देख्ने व्यक्ति औंलामा गन्नु पर्छ वास्तवमा त्यो पुर्खाको सम्पत्ति हो त्यो कुन संग्राहलयमा राखिएको छ ? भिमसेन थापा स्वयं विभूती हुन विभूती भनेको देवता समान हो तर कुन मन्दिरमा राखिएको छ उनको शालिक ?

नको वीरगाथाको स्तुती गाउनुपर्दछ त्यो कुन गायत्री मन्त्रमा छ ? लखन थापा जसले देश र जनताको लागि जीवन दिए उनको
लीक कहाँ ठडिएको छ ? किन ठड्याउन यो सरकारले चाहेको छैन ? भीमसेन थापा मगरको अमर बाणीहरू सबैले सुन्न
उनुपर्छ किन सूचना विभागले खोज्ने प्रयास गर्दैन ? यिनीहरूले देशको लागि बलिदान दिएका छन् कुन सरकारले भनेको छ ?
रहरूको अनुसरण गर्नुपर्दछ भनेर कुन शिक्षकले नैतिकपाठ सिकायो ? वीरहरूको कदर गर्न कुन शासक अघि सऱ्यो ?
हादुरीको नाममा दिपावली गर्न किन यो सरकार हिचकिचाउँछ ? यि यावत प्रश्नहरूको उत्तरहरूलाई खोजेर ल्याउनु पर्ने
यित्व हाम्रो हो किनकि यि विगतका इतिहासले पहिऱ्यादिएको चुनौतीको माला हो । वीरता र वहादुरीको नाममा कालो धब्बा
गाएर ओझेलमा राख्न दुस्साहस गर्ने शासकहरूले विदेशमा गएर वीरगती प्राप्त गर्ने हाम्रा पूर्खाहरूको रगतको थोपा र
ड्डीका टुक्राहरू टिपेर ल्याएर इतिहास बनाउलान् भनेर हामीले सोच्नु उल्लुले देखेको दिवा सपना जस्तै हो । त्यसैले हामीले
क ढिक्का भएर मगर संघको छातामुनि ओत लागेर लाफाको माला गाँस्दै हिड्नुपरेको छ ।

माथि नै भनिएको छ सोझो हुनुपर्दछ भन्नुको तात्पर्य अर्काले जे गरेता पनि सहनु भन्ने हैन । हामीले हाम्रो हक र
धिकार कति कुण्ठित छ र त्यसलाई कसरी उन्मूख पार्न सकिन्छ त्यसको विषयमा गंभिर चिन्तन मनन गर्नु परेको छ । अर्काले
षि देखाउनु नै आफू दोषि हुनु हो, अरूले आफूमाथि अन्याय गरेको छ भने किन र कसरी गरिरहेको छ त्यो हामीले बुझ्नु
त्यन्तै जरूरी छ । अर्काका गल्ती कमजोडीहरू पहिल्याउनको लागि अथवा औंल्याउनको लागि आफू विशुद्ध र सक्षम अनि
लियो हुनुपर्दछ । बलियो भन्नुको तात्पर्य आजको यो २१ औं शताब्दीमा कस्को तिघ्रा कत्ति बलियो छ भन्ने अर्थमा हैन जनु १६
औं शताब्दीमा घलेहरू भन्दथे । यसको तात्पर्य के हो भने हामी पनि विद्वानहरुको आँखामा बलियो र तिक्ष्ण हुनु पऱ्यो, केही गर्छु
गर्नु छ भन्ने मान्यतालाई आत्मसात गरेर अगाडि बढ्नु पऱ्यो जस्ले हाम्रो हक र हितको पक्षमा फैसला गर्न सकोस । यदि
ामीले यो मान्यताको आधारमा मगर संघको छातालाई उघाऱ्यौं भने अवश्यपनि मगरजातिहरूलाई यसले छहारी दिने छ ।

हामीले हाम्रा कमजोडीका पक्षहरूलाई सुधार्दै लानु पर्दछ नत्र हामी "कुरा विद्वानको र व्यवहार मुर्खको" भन्ने
वरीतार्थलाई पुष्टि गर्नलाई पुग्ने छौं । हामीमा संगठनको अभाव अनि कार्यदक्षतामा ह्रास छ यसलाई सुधार्दै लानु परेको छ । मुख्य
कमजोडी हामी युवाहरूमा के छ जस्तो मलाई लाग्छ भने हामी युवाहरू जस्को पाखुरीमा अदम्य साहस लुकेको छ, देशनिर्माणको
दरिलो खम्बा ठडिएको छ अनि सुनौलो संसारको प्रतिबिम्ब छ त्यो लाहुरमा गएर विर्सेर आउंछौं । कतिपय हाम्रो समाजमा
मगरको छोराहरूले लाहुरेको संज्ञा नपाए जीवनको सार्थकता नै ठान्दैनन् यो समाजको दोषि चश्मा हो । यस्ता चश्मालाई
फुकालेर विगतको इतिहासलाई सम्झिदै गर्नुपर्ने के हो र हामीले के गरेर यस्ता भयौं अनि अब के गर्दा कस्तो हुन्छ भन्ने
परीणामको संकेतलाई माथि उठाउने हाम्रा पाखुरीहरूलाई विदेशीको गुलाम बनेर अमूल्य जीवनको मूल्य र मान्यता चुक्न
दिनुहुदैन यदि यस्तो कु कृत्य हामीले दोहोऱ्यायौं भने इतिहासले मात्र हैन भावि सन्ततीले पनि हामीलाई क्षमा दिने छैनन् । आफ्नै
देशका शासकको अन्याय र अत्याचारलाई हामीले सामना गर्नुपर्दछ चाहे जस्तोसुकै परिस्थिती आवास यदि हामीले त्यस्तो सामना
गर्न सकेनौं भने हामी वीर बाबुको कायर छोरो प्रमाणित हुनेछौं । लाखौं लाख खर्च गरेर बोईङ चढ्दै विदेशी कारखानामा रगत
र पसिना चुहाउन जाने लहर पनि हामी युवाहरुले नै फैल्याएका हौं जुन लहरले हाम्रो भावि इतिहाँसलाई अधोगतीको विकराल
खाल्डो तिर तानिरहेको भान मलाई लागिरहेको छ । हामीले हिडेको बाटो नै हाम्रा सन्ततीले हिंड्ने बाटो हो, हामीले ल्याएको
जागरणको अनुभूति नै हाम्रो भावि पिंढीको चेतना हो अनि हामीले उठाएको प्रगतिको जग नै पछिल्लो पुस्ताको घर हो त्यसैले
आजै देखि कस्तो संसारको निर्माण गर्ने हो त्यसको क्यानभासको आधारशिला हामीले आज तयार पार्नु परेको छ । हामी अधिकांश
युवाहरू नै विदेशमा गएर डलरको पोका थुपारेर बंगलाको बास र कारको शैर गर्दै विश्व सुन्दरीको मादकतामा लठ्ठिने सपना
देखिरहेका छौं यो हाम्रो दायित्व भन्दा शयौकोष परको कल्पना हो जस्को पछि लाग्यौं भने हामीले मगरसंघलाई विघटन
गरिदिएपनि हुन्छ किनकि यो संधै हाम्रो दाजुहरूले रोपेको विरूवा हो यसलाई हामी र हाम्रा भाइहरूले हुर्काउनु पर्दछ । हाम्रो
समाजमा आजपनि निन्दनीय संस्कारले हाँगा फिजाउन छाडेको छैन फाजुली खर्च र मादकपदार्थको सेवनसंग मितेरी साइनो लाएर
। यो जरालाई हामी युवाहरूले नै काटेर फ्याँक्नु परेको छ । हो आफ्नो संस्कृति सबैलाई प्यारो हुन्छ र हुनु पनि पर्छ तर
संस्कारले [illegible] हामीले छनौट गर्नुपर्दछ, कुन संस्कारले हामीलाई लाभ र कुन संस्कारले हानि पुऱ्याउँछ ।

[illegible]टामोटी रूपमा हामीले यी कमजोडीहरूलाई निर्मूल पार्नु पर्दछ । अन्य कमी कमजोडी र नैतिकताका पक्षहरू सपार्न
सिक्नुपर्ने [illegible] छ जसलाई मरणोपरान्त सिकि नै रहनुपर्ने छन् तर आजको यो परीवेश, आजको यो चाहना अनि आवश्यकता
अनुसार हामीले के गर्नु छ र के गर्दैछौं भन्ने कुरालाई मानस प्रतितिमा राखेर सोच्दै हिंड्नु पर्दछ । हिजो पूर्खाहरूले बन्दुकको
गोली [illegible]रूदले सिर्जना गरेको इतिहास हामीले आज संरक्षण र संवर्द्धन गरेर निर्माण हुन नसकेको त्यो कारण पत्ता लगाई
कलमले लेख्नु परेको छ, खुकुरी र बन्दुक, राइफल र वम मात्र हैन कलम र कापी पनि हाम्रा हातहरूले समाउछन भन्ने कुराको
पुष्टि [illegible]को छ, अनि युद्धका विभिषिकामा मात्र हैन आन्दोलनको भूमरीमा पनि हामी हाम्रो पूर्खाले छोडेर गएका भुत्ते खुकुरी र
खिया परेको बन्दुकका कुन्दाहरूलाई हाम्रो हक र अधिकारको निम्ति साँद लगाएर भने पनि फेरी चम्काउन पछि पर्ने छैनौं भन्ने
कुराको हृदयङगम गर्दै ति विदेशमा प्रयोग गरिने हतियार स्वदेशका अत्याचारी शासक र पेलाहाहरूमा ठड्याउनु परेको छ यो नै
इतिहासको त्रुटिले मगर युवाहरूलाई काँधमा औंल्याइदिएको दायित्व हो । ❏

"सेवा नै धर्म हो ।"

Raahaa, year 1, number April 1994, baisakh-asauj, 2051